

Hoofdpijnenverslag van de internetconsultatie

Nationale visie op duurzame koolstof in de chemische industrie

Algemene informatie over de internetconsultatie

In het kort

De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat & Klimaat en Groene Groei hebben een visie opgesteld. Deze visie gaat over het gebruik van duurzame grondstoffen in de Nederlandse chemische industrie. De chemische industrie gebruikt nu nog voornamelijk fossiele grondstoffen zoals aardolie en aardgas voor de productie van plastics, wasmiddel, coatings en nog veel meer. Deze visie beschrijft hoe de chemische industrie fossiele grondstoffen kan vervangen door secundaire grondstoffen, duurzame biograndstoffen of CO₂. Hiermee wordt het gebruik van fossiele grondstoffen zo laag mogelijk. De visie geeft ook inzicht in welke acties daarvoor nodig zijn.

Voor wie is deze visie belangrijk?

- Bedrijven in de chemische industrie en chemische clusters;
- Medeoverheden (gemeentes en provincies);
- Werknemers in de chemische industrie;
- Burgers.

Wat is het doel van de visie?

- Beschrijven hoe we fossiel grondstofgebruik in de chemie kunnen vervangen door duurzaam grondstofgebruik.
- In beeld brengen welke uitdagingen er zijn bij de transitie. Dit kunnen technische, economische of beleidsuitdagingen zijn.

De visie is gebaseerd op gesprekken met belanghebbenden, de visie van onafhankelijke experts en een scenariostudie ('zie relevante documenten').

Meer achtergrondinformatie over waarom we dit visiedocument opstellen, staat in Bijlage A van de Energienota 2024 (zie 'ondersteunende documenten').

Reacties op hoofdpijnen

Indieners

Van 22 april tot en met 30 mei 2025 kon worden gereageerd op de visie en de toelichting. Er zijn in totaal 47 reacties ingediend, hiervan zijn er 36 openbaar.

Indieners zijn:

- Particulieren (ca 8% van de reacties);
- Maatschappelijke organisaties (ca 8 % van de reacties);
- Bedrijfsleven en branche (ca 74% van de reacties);
- Lokale overheden (ca 8% van de reacties).

Algemeen beeld van de reacties

In onderstaand overzicht is een algemeen beeld geschetst van de reacties.

Het sentiment van de reacties is overwegend positief; respondenten zijn blij dat er een visie voor de grondstoffentransitie in de chemie is geschreven, onderstrepen het belang van het onderwerp en bevestigen de uitdagingen en kansen die worden beschreven. Het kabinet wordt door de indieners tot actie gemaand om deze visie om te zetten in concrete acties op de korte termijn, omdat de sector in zwaar weer verkeert. Daarnaast zijn er concrete suggesties gedaan voor de beleids- en uitvoeringsagenda.

De reacties zijn samengevat in de volgende hoofdthema's:

- **Uitgangspunt;** indieners hebben verschillende beelden bij het uitgangspunt voor de visie; sommige reacties zetten het behoud van de sector of strategische autonomie voorop, anderen missen juist de focus op vraagreductie en andere circulaire strategieën. Ook vragen respondenten het kabinet om eerst te bepalen hoeveel en welke chemie we hier in Nederland willen en te bepalen wat het streven is; een fossielvrije of klimaatneutrale chemische industrie.
- **Managen van de transitie;** indieners vragen aandacht voor de actualiteit: de sector verkeert in zwaar weer vanwege onder andere de relatief hoge energieprijzen en de overcapaciteit in andere landen. De visie is goed voor de lange termijn, maar op korte termijn zouden er acties moeten worden ondernomen om de sector te ondersteunen en het afbrokkelen van de zeer sterk verweven industrie tegen te gaan. Hierbij wordt gevraagd om een focus op ombouw van de sector. Daarnaast is er een gecontroleerde afbouw nodig, om te zorgen dat het fundament van de industrie niet verdwijnt voordat de nieuwe, duurzame chemie daar bovenop kan worden gebouwd. Ook wordt het belang onderstreept van spelers aan het einde van de keten, zoals producenten van consumptiegoederen, voor het mogelijk maken van de transitie in het begin van de keten.
- **Integrale aanpak;** indieners benadrukken de noodzaak om de visie te laten aansluiten bij andere beleidstrajecten, zowel nationale als Europese trajecten. Voorbeeld die worden genoemd zijn de Europese Clean Industrial Deal en het nationale Circulaire Materialen Plan (CMP).
- **Gelijk speelveld;** indieners benadrukken het belang van een gelijk speelveld, niet enkel het nationale versus het internationale speelveld, maar ook voor het beleid voor fossiele versus hernieuwbare grondstoffen en voor de energietransitie versus de materialentransitie.
- **Beleidsmatige prikkels;** veel reacties noemen het belang van vraagcreatie om circulaire businesscases mogelijk te maken. Hiervoor wordt vooral de potentie van normerend Europees beleid benoemd. Ook wordt uitbreiding van tariefdifferentiatie in de Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV) gesuggereerd.
- **Beleidsmatige obstakels in verduurzaming;** meerdere indieners noemen dat regelgeving, onder andere omtrent vergunningverlening, einde afvalstatus of het ontbreken van rekenregels voor massabalans, de verduurzaming van de chemie kan ophouden of vertragen.
- **Randvoorwaarden;** veel indieners vragen om het creëren van de randvoorwaarden die nodig zijn voor de transitie in de chemie, zoals voldoende aanbod van duurzame grondstoffen, duurzame energie, milieuruimte en ruimte met voorrang voor circulaire projecten.
- **Financiering;** meerdere reacties benadrukken het belang van ondersteuning in financiering, met name voor de opschaling van innovaties en nieuwe, circulaire chemische industrie. Indieners noemen het belang van beprijzend en stimulerend (fiscaal) beleid en subsidies. Ook wordt er gepleit voor langjarige publiek-private samenwerking.

Inhoudelijke reactie van de Ministeries:

Namens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het Ministerie van Klimaat en Groene Groei, worden alle respondenten bedankt voor hun reacties. Alle reacties zijn geanalyseerd en samengevat in dit verslag. Waar mogelijk zijn suggesties en aanvullingen overgenomen in de nieuwe versie van de visie, die op 31 oktober is verzonden naar de Kamer. De suggesties voor de beleids- en uitvoeringsagenda zullen in het vervolgtraject worden meegenomen. In onderstaande inhoudelijke reactie worden de belangrijkste aandachtspunten geadresseerd, zoals die hierboven zijn samengevat.

Het uitgangspunt voor deze visie is het verduurzamen van het grondstoffengebruik van de Nederlandse chemische industrie, waarbij binnen de klimaatwet het doel is om klimaatneutraal te zijn in 2050. Daarnaast heeft Nederland de ambitie om circulair en fossielvrij te zijn in 2050. Het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) 2023-2030 omschrijft een volledig circulaire economie als een economie waarin de milieueffecten van het grondstoffen gebruik van alle Nederlandse productie en consumptie binnen de planetaire grenzen blijven. De nationale inzet van het Kabinet op fossielvrij voor 2050, die geldt voor zowel de Nederlandse consumptie als productie, staat op gespannen voet met de internationale doelstellingen voor de chemische industrie, lucht- en zeevaart. Op dit moment wordt internationaal de inzet van fossiele koolstofdragers in 2050 voor deze toepassingen niet uitgesloten. Om een klimaatneutrale en circulaire economie te bereiken, is het van belang het fossiele grondstoffengebruik in de chemie zoveel mogelijk uit te faseren. Het kabinet heeft het streven geuit om het gebruik van fossiele grondstoffen zo veel mogelijk te minimaliseren in 2050. De vraag hoe de gewenste toekomst van de chemie er voor Nederland uit ziet, ook in het kader van strategische autonomie, wordt geadresseerd in het Perspectief voor de chemie, die gezamenlijk met de Visie op Duurzame Koolstof in de kamerbrief 'Duurzame Chemie', op 31 oktober naar de Kamer is verzonden. De inzet op vraagreductie en andere circulaire strategieën zoals levensduurverlening en reparatie, acht het kabinet zeker van belang; in dat kader is er een actualisatie van het (NPCE) in september aan de Kamer verstuurd.

Managen van de transitie Het verloop van de transitie naar gebruik van duurzame grondstoffen in de chemiesector is onzeker en hangt af van onder andere; de concurrentiepositie van de Nederlandse chemiesector; de beschikbaarheid en kosten van duurzame grondstoffen¹; de mogelijkheden voor ombouw van bestaande installaties voor gebruik van deze duurzame grondstoffen (bijvoorbeeld door bijmenging); en van de opbouw van nieuwe productie van alternatieve producten. EU-beleid op circulaire economie geeft doelstellingen voor de ombouw en opbouw van duurzame koolstof in de chemie, maar door gebrek aan vraag(creatie) komt dit op dit moment niet op gang.

Het kabinet wil in de chemie de balans vinden tussen de verantwoorde afbouw van fossiele grondstoffen en tijdige ombouw en opbouw van duurzame koolstoffen. Het afbouwen van fossiele grondstoffen in de sector kan leiden tot vertrek van economische activiteit, waardoor keteneffecten kunnen ontstaan voor afnemers en clustereffecten door gedeelde infrastructuur en verwevenheid van productieprocessen. Dit beperkt ook de mogelijkheden voor opbouw van alternatieven. Te snelle afbouw van fossiele grondstoffen in de chemie voordat ombouw naar en opbouw van duurzame chemie kan plaatsvinden leidt tot verminderde strategische autonomie, verminderd verdienvermogen en het niet bereiken van circulaire doelen. Aan de andere kant kan blijvende productie op basis van fossiel juist schaarse milieuruimte, fysieke ruimte, energie, arbeid en kapitaal in beslag nemen die de opbouw van duurzame activiteiten belemmert.

Naast de visie op duurzaam koolstofgebruik in de chemische industrie, werkt het kabinet **voor een integrale aanpak** op meerdere aanpalende beleidsgebieden aan (nieuw) beleid. Zo wordt momenteel het Circulair Materialen Plan definitief vastgesteld, waarbij het belang uit deze visie van de mogelijkheid tot import van afval en de capaciteit voor (chemische) recycling wordt

¹ Biograndstoffen, secundaire grondstoffen (grondstoffen herwonnen uit afval of bijproducten) en grondstoffen op basis van CO₂

meegenomen. Daarnaast zet het kabinet zich op Europees niveau in voor de verduurzaming van de chemische industrie, door binnen de Clean Industrial deal onder andere te pleiten voor vraagcreatie voor duurzame koolstof in de Industry Accelerator Act. Ook ondersteunt het kabinet de in het Actionplan for the Chemical Industry aangekondigde stimuleringsmaatregelen voor onder andere alternatieve koolstofbronnen, ondersteuning van kritieke chemische productlocaties en versnelde vergunningsverlening.

Voor het verzekeren van de **randvoorwaarden** zoals het waarborgen van voldoende duurzame koolstofbronnen, werkt het kabinet aan een Actieplan Aanbod Duurzame Koolstofdragers, zowel vanuit import als met nationale productie, wat wordt uitgewerkt in de Nationale Biograndstoffenstrategie. Middels het Nationaal Plan Energiesysteem werkt het kabinet aan een duurzaam energiesysteem en met de Doorlichting Instrumentarium Koolstofketen worden de **beleidsmatige prikkels** voor het creëren van een **gelijk speelveld** voor de energietransitie en de materialentransitie in kaart gebracht en geëvalueerd tegen de doelen van het kabinet. Tevens wordt er gekeken naar de mogelijkheden van het vergroten van prikkels voor duurzaam grondstoffengebruik door verdere tariefdifferentiatie in de doorontwikkeling van de Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV).

In de in maart van dit jaar aangekondigde Versterkte Aanpak Nieuwe Industrie zal er worden gekeken naar de specifieke **financieringsbehoeften** voor nieuwe industrie en het mogelijk wegnemen van **beleidsmatige obstakels in verduurzaming**. Daarnaast komt de Europese Commissie met een omnibus voor de chemie met als doel het proces van vergunningverlening en afvalvervoer over grenzen heen te vereenvoudigen en gelijk te trekken.

Ten slot wordt er voor gericht innovatiebeleid in samenwerking met TopTeam Chemie gewerkt aan een Kennis en Innovatie Agenda, waarin ook de kennisbehoefte in het kader van de grondstoffentransitie zal worden geadresseerd.

Vervolgproces

Als vervolg op de visie zal er door de beide ministeries worden gewerkt aan een beleids- en uitvoeringsagenda. Die agenda bevat acties die de overheid en de sector de komende vijf jaar zullen moeten nemen, zodat het gebruik van duurzame koolstof in de chemie toeneemt. De binnengekomen reacties op de internetconsultatie worden meegenomen in dit vervolgtraject, waarin wederom interactie zal zijn met externe belanghebbenden, waaronder wetenschappelijke instellingen, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers uit de industrie en brancheorganisaties. Het kabinet verwacht in het volgende jaar de beleids- en uitvoeringsagenda te publiceren.

Uiteindelijk zal de visie ook moeten worden uitgewerkt op regionaal niveau. Hierbij zal er in samenwerking met de verschillende industriële chemische clusters en lokale overheden per cluster worden bekeken via welke route het fossiele grondstoffengebruik het best kan worden geminimaliseerd en welke acties daarvoor nodig zijn.